

Режисер – Мікеланджело Антоніоні
 Сценарій – Мікеланджело Антоніоні, Еліо Бартоліні,
 Тоніно Гуерра
 Оператор – Альдо Скаварда
 В ролях: Моніка Вітті, Габріеле Ферцетті, Леа Мас-
 сарі, Домінік Бланшар, Джеймс Адамс, Ренцо Річчі
 Італія, 1960. 139 хв.

Тадеуш Любельський

Фільм 1960-го: «Пригода»

Моніка Вітті у фільмі М.Антоніоні «Пригода». Італія. 1960.

Однак сьогодні другий фільм виглядає на півтону глибшим. Він нікого не звинувачує, не скандалізує, не спатує образами оргії. Привертає увагу героями – під їхньою оболонкою спостерігаємо образ духовного спустошення.

Реакція публіки, яка була на прем'єрі, не зводилася до реакції легендарних зірок у фестивальному палаці. На протипагу зіркам критики одноголосно присудили свою нагороду Антоніоні. Така виклична різниця думок викликала інтерес. Зірковий режисер з тижня у тиждень ставав дедалі моднішим майстром. Таким чином «Пригода» започаткувала найплотворніший період

Два найвидатніших фільми року – обидва італійські, близькі між собою схожим діагнозом цивілізаційної кризи – зустрілися в одному конкурсі, на тому самому фестивалі в Каннах. «Солодке життя» Фелліні, визнане шедевром, здобуло Золоту Пальму; назва ця з кожним днем входила в дедалі ширший обіг. «Пригоду» Антоніоні визнала публіка.

його творчості; через сім років «Блоу-ап» стане вже фаворитом того самого фестивалю й одержить – передбачувано і заслужено – Золоту Пальму.

Стилістична формула «Пригоди» продовжувала нараційні пошуки фільму «Крик», знятого три роки перед цим. Витікала вона з духу «нового кіно», але не була аж такою радикальною, щоб нормальний вразливий глядач не міг її сприйняти. Каннську публіку роздратовувала напевно демонстративна насмішка над традиційною кримінальною інтригою, слід якої можна було розпізнати в зав'язці дії. Сам Антоніоні визначив зрештою свій твір як «кримінал навпаки». Анна, яка – судячи з

Кадр з фільму «Пригода».

перших кількох епізодів – мала всі задатки головної героїні, раптово зникає в скелястому селі, під час ексклюзивного виїзду на природу. Товариство починає її шукати, але з половини фільму мотив пошуку соромливо ховається в затінок, поступаючись перед новою парою героїв з очевидною авторською апробацією. Загибель Анни залишається нез'ясованою. Частині глядачів цей відхід автора від драматургічної ретельності видається порожньою формальною примхою; це відобразилося в тогочасних рецензіях.

Тим часом драматургічна провокація режисера не була такою значною, як здавалося. Байдужість оточення щодо долі Анни була потрібна йому як лакмусовий папірець, як критерій. По суті, логіка фактів фільму вкладалася в однозначне переконання: Анна вчинила самогубство, вражена відчуттям абсурду, такого ж, напевне, який у фіналі твору відчула і її приятелька Клаудія. Клаудія, яка виявиться головною героїнею, змінюється протягом фільму; у фіналі вона пригнічено усвідомлює, що наше «неповторне існування» не є для когось справді важливим, що хтось інший може нас будь-якої хвилини замінити. Скидається на те, що усвідомлення абсурду за Камю торкнулося свого часу й Анни, розвиток фабули фільму після зникнення героїні підтверджує правильність її відчуття. Адже Анна вибралася на прогулянку на яхті в товаристві не просто знайомих, а двох людей, з якими її пов'язували найближчі стосунки. Тим часом уже наступного дня після її зникнення Сандро і Клаудія – ці двоє найближчих – закохуються; пошуки загиблої стають претекстом до щораз інтимніших їхніх стосунків. Утім, Клаудія ще відчуває глибокі докори сумління, а от Сандро трактує заміну однієї нареченої іншою як щось дуже очевидне у світі.

Таку історію можна розглядати як одвічний любовний трикутник. Але «Пригода» не нагадує його жодною мірою. Вся історія насправді розказана хронологічно, об'єктивно, без врахування перспективи обох героїв, але зовсім інакше, ніж традиційна кінофабула. Автор фільму звертає увагу на хвилини нібито нічим не запов-

нені, коли герої залишаються самі, або, коли вони не розмовляють між собою. Ми їх оглядаємо зблизька, довго, з винятковою увагою; тож глядач входить з ними в контакт, і в нього починає складатися враження, що добре знає не тільки їхні емоційні реакції, а й внутрішній стан.

Запам'ятовуються зрештою також епізодичні постаті, які вписуються в цю гнітючу панораму. Жоден із зображених тут міжлюдських зв'язків не є глибоким чи тривалим; подружня пара принижує одне одного, приятелі – трактуються інструментально. Цей фільм неодноразово інтерпретували в дусі «критики розвинутого капіталістичного суспільства», Антоніоні однак цурається політики. Не випадково уникає тут зображення інституцій, знаків часу; аж через два роки покаже їх у третій частині трилогії – «Затемненні». В «Пригоді», яка розгортається серед скелястого італійського пейзажу «південних сіл», німим свідком дії героїв є дика природа і розкішна барокова архітектура сицилійських містечок – костьолів і палаців. Нагадує вона про давні засади культури на «довге тривання» і контрастує з поспішністю, короткотривалістю сьогоденної перспективи. Барокова архітектура виконує у фільмі ще одну функцію: допомагає самоусвідомленню головного героя. Сандро – архітектор; оглядаючи чудові будівлі на ринку містечка Нетто, він починає усвідомлювати щось про свою власну роботу. Він покинув самостійне проектування, оскільки виконання чужих замовлень приносить йому швидшу матеріальну вигоду. Із заздрістю приглядається, як його більш успішний незнайомий наступник виконує ескізи закинутих будівель. Габріеле Ферретті грає «малого Дон Жуана», якого до чергових поспішних і нетривалих еротичних зв'язків штовхає брак професійної самореалізації. Клаудія, біля якої він забув про Анну, застає його в передостанній сцені фільму в обіймах вишуканої повії. Через хвилину, у фіналі, схильна йому однак пробачити, оскільки розуміє його. Це вона є центральною постаттю фільму, це їй під силу самоусвідомлення. В цій ролі дебютувала у фільмі Антоніоні двадцятирічна театральна актриса Моніка Вітті (справжнє ім'я Марія Луїза Чечареллі). Він познайомився з нею під час постсинхронів до «Крику», де вона озвучувала голос однієї з другорядних героїнь. Це завдяки її акторській роботі цілісність Клаудії здається абсолютно натуральною. Вона справді закохується в Сандро, справді тим мучиться і потім справді не спроможна опиратися своєму почуттю. Стихійність актриси вносить у фільм мотив надії – всупереч усьому. Найбільше запам'ятовується у «Пригоді» сцена з дзвонами: Клаудія, оглядаючи дзвіницю костьолу, мимоволі смикнула за шнур – і здається, що все довкола задзвонило. Її спонтанна реакція свідчить, що ми найщасливіші тоді, коли наші дії – хоча б випадково – викликають справжній резонанс в інших.

З польської переклала Лариса Брюховецька

Lubelski Tadeusz. Film roku: Przygoda // Historia kina: wybrane lata. – Warszawa, 1998. – St. 192–193.